

ΧΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1 Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Μετά τη σχετικά απογοητευτική κατάληξη της Διάσκεψης του ΟΗΕ για το κλίμα η οποία πραγματοποιήθηκε στην Κοπεγχάγη στις 7-18 Δεκεμβρίου 2009,¹ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στις 25-26 Μαρτίου του τρέχοντος έτους κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είναι αναγκαίο να δοθεί μια νέα δυναμική στη διαδικασία των διεθνών διαπραγματεύσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Σύμφωνα με το Συμβούλιο, η διαπραγμάτευση πρέπει να καταλήξει σε μια παγκόσμια και σφαιρική νομική συμφωνία, η οποία παραμένει ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος για να επιτευχθεί ο συμφωνημένος στόχος – δηλαδή η αύξηση της θερμοκρασίας στην υφήλιο να μην υπερβεί τους 2 βαθμούς Κελσίου σε σύγκριση με τα επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής. Η ΕΕ και οι χώρες-μέλη θα τηρήσουν τη δέσμευσή τους να διαθέσουν στις αναπτυσσόμενες χώρες 7,2 δισεκ. ευρώ την τριετία 2010-2012 (2,4 δισεκ. ευρώ ετησίως) για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής,² ενώ ισχύει και η δέσμευση για τη συγκέντρωση, από κοινού με τις άλλες ανεπτυγμένες χώρες, 100 δισεκ. δολαρίων ετησίως έως το 2020.

2 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Στο πλαίσιο της βασικής στρατηγικής της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, δηλ. της στρατηγικής “20/20/20” που προβλέπει – έως το 2020 – μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 20%, αύξηση του μεριδίου των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στη συνολική κατανάλωση ενέργειας σε 20% και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20%, είναι φανερό ότι έχει ιδιαίτερη σημασία η παρακολούθηση της εξέλιξης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Στην περυσινή Έκθεση είχαν παρουσιαστεί αναλυτικά στοιχεία κατά χώρα για το έτος 2006.³ Το 2007, το σύνολο των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ-27, με εξαίρεση τον

τομέα “χρήσεις γης, αλλαγή χρήσεων γης και δασοπονία” καθώς και τις εκπομπές που προέρχονται από τις διεθνείς αερομεταφορές και τη ναυτιλία, ανήλθε σε 5.045 εκατ. τόνους ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και ήταν μειωμένο κατά 9% σε σύγκριση με το 1990. Το ίδιο έτος οι εκπομπές αερίων στην ΕΕ-15 ανήλθαν σε 4.052 εκατ. τόνους (μείωση κατά 4% σε σχέση με το 1990), αντιπροσωπεύοντας το 80% των συνολικών εκπομπών (έναντι 76% το 1990). Από τις παλαιές χώρες-μέλη, η Γερμανία και το Ην. Βασίλειο ευθύνονται, το 2007, σχεδόν για το 1/3 των συνολικών εκπομπών της ΕΕ-27, με μερίδια συμμετοχής 19% και 13% (τα αντίστοιχα ποσοστά ως προς το σύνολο των ρύπων της ΕΕ-15 είναι 24% και 16%), ενώ ακολουθούν η Ιταλία και η Γαλλία με μερίδιο 11% η καθεμία (τα αντίστοιχα ποσοστά ως προς το σύνολο των ρύπων της ΕΕ-15 είναι 14% και 13%). Πάντως, η Γερμανία και το Ην. Βασίλειο παρουσίασαν πτώση του μεριδίου συμμετοχής τους σε σχέση με το 1990, ενώ το μερίδιο της Ιταλίας σημείωσε μικρή άνοδο. Οι χώρες-μέλη με τη μικρότερη συμβολή είναι το Λουξεμβούργο (0,3%), η Σουηδία και η Δανία (1,3%), που διατηρούν παρόμοια επίπεδα συμμετοχής και ως προς το σύνολο των ρύπων της ΕΕ-15 (βλ. Πίνακα ΧΙ.1).

Όπως φαίνεται στον ίδιο πίνακα, χώρες οι οποίες λόγω μεγέθους συμβάλλουν περισσότερο στις συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έχουν καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων κατά κεφαλήν ή τις εκπομπές ρύπων ανά μονάδα ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ). Αυτό ενδεχομένως οφείλεται σε διαφοροποιήσεις ως προς την οικονομική αναδιάρθρωση, την ενεργειακή απόδοση των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και άλλων εργοστασιακών μονάδων, την εξοικονόμηση ενέργειας στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, την απελευθέρωση των ενεργειακών αγορών, καθώς και

1 Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, *Νομοματική Πολιτική 2009-2010*, Μάρτιος 2010, Ειδικό Θέμα 2.ΣΤ, σελ. 153-154.

2 Οι ανεπτυγμένες χώρες θα διαθέσουν συνολικά 30 δισεκ. δολάρια την ίδια περίοδο, βάσει του Συμφώνου της Κοπεγχάγης.

3 Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008*, Απρίλιος 2009, Κεφάλαιο ΧΙ, σελ. 187-188.

Πίνακας ΧΙ.1 Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου¹ στις χώρες-μέλη της ΕΕ-15 και στην ΕΕ-27

	Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου σε εκατ. τόνους ισοδύναμου CO ₂			Μερίδια συμμετοχής εκατοστιαίες μεταβολές			Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά κεφαλήν σε τόνους ισοδύναμου CO ₂			Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου ανά μονάδα ΑΕΠ σε χιλιά ισοδύναμων CO ₂		
	1990	2000	2007	1990	2000	2007	1990	2000	2007	1990	2000	2007
	Αυστρία	79,0	81,1	88,0	1,9	2,0	2,2	10,3	10,1	10,6	0,49	0,39
Βέλγιο	143,2	145,1	131,3	3,4	3,5	3,2	14,4	14,2	12,4	0,71	0,58	0,45
Δανία	69,1	67,8	66,6	1,6	1,7	1,6	13,4	12,7	12,2	0,07	0,05	0,05
Φινλανδία	70,9	69,5	78,3	1,7	1,7	1,9	14,2	13,4	14,8	0,65	0,53	0,48
Γαλλία	562,6	556,8	531,1	13,3	13,6	13,1	9,9	9,5	8,6	0,47	0,39	0,32
Γερμανία	1.215,2	1.008,2	956,1	28,7	24,5	23,6	15,4	12,3	11,6	0,69	0,49	0,43
Ελλάδα	105,6	127,1	131,9	2,5	3,1	3,3	10,4	11,7	11,8	0,98	0,93	0,73
Ιρλανδία	55,4	69,0	69,2	1,3	1,7	1,7	15,8	18,3	16,0	1,05	0,66	0,45
Ιταλία	516,3	549,5	552,8	12,2	13,4	13,6	9,1	9,7	9,3	0,51	0,46	0,43
Λουξεμβούργο	13,1	10,0	12,9	0,3	0,2	0,3	34,6	23,0	27,1	0,97	0,45	0,44
Ολλανδία	212,0	214,4	207,5	5,0	5,2	5,1	14,2	13,5	12,7	0,69	0,51	0,43
Πορτογαλία	59,3	81,7	81,8	1,4	2,0	2,0	5,9	8,0	7,7	0,65	0,67	0,62
Ισπανία	288,1	385,8	442,3	6,8	9,4	10,9	7,4	9,6	9,9	0,60	0,61	0,55
Σουηδία	71,9	68,2	65,4	1,7	1,7	1,6	8,4	7,7	7,2	0,04	0,03	0,02
Ην. Βασίλειο	771,1	673,5	636,7	18,2	16,4	15,7	13,5	11,5	10,5	1,01	0,69	0,55
ΕΕ-15	4.232,9	4.107,6	4.052,0	100,0	100,0	100,0	11,6	10,9	10,4	0,59	0,47	0,40
ΕΕ-27	5.564,0	5.053,6	5.045,4				11,8	10,5	10,2	0,74	0,55	0,47

Πηγή: European Commission, Directorate-General for Energy and Transport, *EU energy and transport in figures-statistical pocketbook 2010*.

1 Εξαιρούνται οι εκπομπές του τομέα "χρήσεις γης, αλλαγή χρήσεων γης και δασοπονία", καθώς και οι εκπομπές από διεθνείς αερομεταφορές και ναυτιλία.

τη χρήση καυσίμων (πετρελαίου, άνθρακα, φυσικού αερίου κ.ά.) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικότερα, αν εξεταστούν οι εκπομπές ρύπων κατά κεφαλήν, οι περισσότερες από τις παλαιές χώρες-μέλη το 2007 καταγράφουν πτώση του συγκεκριμένου δείκτη σε σχέση με το 1990 και μάλιστα η Σουηδία παρουσιάζει τη χαμηλότερη τιμή του δείκτη (7 τόνους ισοδύναμου CO₂/άτομο), ενώ το Λουξεμβούργο την υψηλότερη (27 τόνους ισοδύναμου CO₂/άτομο), αλλά ταυτόχρονα επιτυγχάνει και τη μεγαλύτερη βελτίωση του συγκεκριμένου δείκτη. Όσον αφορά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ανά μονάδα ΑΕΠ, το σύνολο των χωρών-μελών της ΕΕ-15 το 2007 παρουσιάζει μείωση σε σύγκριση με το 1990 και τα επίπεδα των εκπομπών κυμαίνονται από 0,02 κιλά ισοδύναμου CO₂/μονάδα ΑΕΠ (Σουηδία) μέχρι 0,73 κιλά ισοδύναμου CO₂/μονάδα ΑΕΠ (Ελλάδα). Ειδικότερα η Ελλάδα, όπως διαπιστώνεται και από τα στοιχεία του πίνακα, αν και είναι μια από τις χώρες με τη μεγαλύτερη βελτίωση του συγκεκριμένου δείκτη, έχει σημαντικά περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, καθώς τα επίπεδα εκπομπών ανά μονάδα προϊόντος είναι ακόμη αρκετά υψηλά σε σύγκριση με τις άλλες χώρες-μέλη. **Αυτό υποδηλώνει ότι είναι ακόμη περισσότερο αναγκαία η λήψη μέτρων στη χώρα μας που θα αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, στην αλλαγή του ενεργειακού μείγματος, στην οικονομική αναδιάρθρωση, καθώς και στην προώθηση της “πράσινης” οικονομίας.**

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή των έξι αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ-27 το 2007, το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂) κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο (83%). Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά, 8% και 7% αντίστοιχα, το μεθάνιο (CH₄) και το υποξείδιο του αζώτου (N₂O). Σχετικά με την εξέλιξη των ρύπων των παραπάνω αερίων, το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂) ανήλθε το 2007 σε 4.187 εκατ. τόνους (μείωση κατά 5% σε σχέση με το 1990), ενώ το μεθάνιο (CH₄) και το υποξείδιο του αζώτου (N₂O) έφθασαν το ίδιο έτος σε 416 και 374 εκατ. τόνους ισοδύναμου διοξειδίου

του άνθρακα και ήταν μειωμένα κατά 31% και 27% αντίστοιχα σε σύγκριση με το 1990.

Σχετικά με την προέλευση των εκπομπών αερίων (βλ. Πίνακα XI.2), οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με την ενέργεια αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή αερίων του θερμοκηπίου, με ποσοστό 79% το 2007 για την ΕΕ-27 (3.999 εκατ. τόνους ισοδύναμου CO₂). Από αυτές τις δραστηριότητες, τους περισσότερους ρύπους εκπέμπουν η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από δημόσιους φορείς (35%), οι μεταφορές (25%), κυρίως οι οδικές, και τα νοικοκυριά (11%). Ειδικότερα όσον αφορά την ρύπανση που προκαλείται από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ-15 παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις: η συμμετοχή των συγκεκριμένων ρύπων στις συνολικές εκπομπές αερίων κυμαίνεται από 9%-11% (Γαλλία, Λουξεμβούργο) μέχρι 35%-42% (Φινλανδία, Δανία και Ελλάδα). Δηλαδή η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας είναι σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης περισσότερο ρυπογόνος δραστηριότητα από ό,τι σε άλλες. Δεύτερη σε σπουδαιότητα πηγή αερίων του θερμοκηπίου, μετά την ενέργεια, είναι η γεωργία, με μερίδιο 9% (462 εκατ. τόνους ισοδύναμου CO₂), ενώ ακολουθούν οι βιομηχανικές διεργασίες και τα απόβλητα, με μερίδια 8% και 3% (430 και 141 εκατ. τόνους ισοδύναμου CO₂ αντίστοιχα).

Ως προς την εξέλιξη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με τους στόχους του Πρωτοκόλλου του Κιότο,⁴ αξίζει να σημειωθεί ότι **οι περισσότερες χώρες-μέλη της ΕΕ-15 δεν βρίσκονται εντός του στόχου που έχει τεθεί για καθεμία από αυτές βάσει του Πρωτοκόλλου.** Γι’ αυτό θα χρειαστεί να λάβουν επιπλέον μέτρα, πέρα από εκείνα που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα που εφαρμόζουν, προκειμένου να επιτύχουν το στόχο μέχρι το 2012 (βλ. Πίνακα XI.3). Ειδικότερα, η Ισπανία και η Αυστρία είναι οι χώρες που απέχουν περισσότερο από το στόχο του Κιότο, ενώ **η Σουηδία και το Ην. Βασίλειο είναι οι μόνες που φαί-**

4 Βλ. και Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008, Απρίλιος 2009, Κεφάλαιο XI, σελ. 185-207.

Πίνακας XI.2 Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου ανά κατηγορία σε ΕΕ-27, ΕΕ-15 και Ελλάδα

(σε εκατ. τόνους ισοδύναμου CO₂)

	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΕΕ-27														
Ενέργεια	4.277	4.032	4.142	4.037	4.024	3.964	3.970	4.053	4.023	4.109	4.106	4.066	4.068	3.999
Βιομηχανικές διεργασίες	478	456	452	460	432	393	405	393	390	401	412	420	417	430
Διαλύτες	16	14	14	14	14	14	14	13	13	13	13	12	13	12
Γεωργία	579	504	506	507	505	501	493	485	479	474	473	466	463	462
Αερόβλητα	213	207	203	196	184	178	172	164	160	154	149	146	144	141
Σύνολο ¹	5.564	5.213	5.318	5.214	5.159	5.049	5.053	5.109	5.066	5.150	5.153	5.111	5.104	5.045
ΕΕ-15														
Ενέργεια	3.257	3.178	3.263	3.195	3.238	3.213	3.228	3.299	3.284	3.343	3.345	3.313	3.301	3.233
Βιομηχανικές διεργασίες	372	371	369	378	357	325	330	321	320	325	331	332	325	332
Διαλύτες	14	12	12	12	12	12	12	11	11	11	10	10	10	10
Γεωργία	419	402	406	407	407	406	403	394	389	385	383	377	373	371
Αερόβλητα	171	165	161	153	148	141	136	129	123	117	112	109	107	105
Σύνολο ¹	4.233	4.128	4.210	4.146	4.163	4.098	4.108	4.154	4.127	4.180	4.180	4.141	4.116	4.052
Ελλάδα														
Ενέργεια	78	82	84	89	93	93	98	101	100	104	105	105	104	108
Βιομηχανικές διεργασίες	9	11	12	12	13	13	13	12	12	11	11	11	9	9
Διαλύτες	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Γεωργία	13	13	13	13	13	12	12	12	12	12	12	12	11	11
Αερόβλητα	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3
Σύνολο ¹	106	110	113	118	123	123	127	128	128	131	131	132	128	132

Πηγή: European Environment Agency, "Annual European Community greenhouse gas inventory 1990-2007 and inventory report 2009", EEA Technical Report No 4/2009, ΥΠΕΧΩΔΕ, "Annual inventory submission under the Convention and the Kyoto Protocol for greenhouse and other gases for the years 1990-2007", Αρτζίλας 2009.

1 Σύνολο εκπομπών εξαιρουμένου του τομέα "Χρήσεις γης, αλλαγή χρήσεων γης και δασοπονία".

Πίνακας Χ1.3 Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου¹ και στόχοι του Πρωτοκόλλου του Κιότο

	1990	Πρωτόκολλο Κιότο (έτος βάσης) ²	2007	Μεταβολή 2006-2007	Μεταβολή 1990-2007	Μεταβολή έτους βάσης-2007	Στόχοι Κιότο 2008-2012
	(σε εκατ. τόνους ισοδύναμου CO ₂)			(εκατοστιαίες μεταβολές)			
Αυστρία	79,2	79,0	88,0	-3,9	11,3	11,3	-13,0
Βέλγιο	143,2	145,7	131,3	-3,9	-8,3	-9,9	-7,5
Δανία	69,1	69,3	66,6	-6,2	-3,5	-3,9	-21,0
Φινλανδία	70,9	71,0	78,3	-2,0	10,6	10,3	0,0
Γαλλία	562,6	563,9	531,1	-2,0	-5,6	-5,8	0,0
Γερμανία	1.215,2	1.232,4	956,1	-2,4	-21,3	-22,4	-21,0
Ελλάδα	105,6	107,0	131,9	2,9	24,9	23,2	25,0
Ιρλανδία	55,4	55,6	69,2	-0,7	25,0	24,5	13,0
Ιταλία	516,3	516,9	552,8	-1,8	7,1	6,9	-6,5
Λουξεμβούργο	13,1	13,2	12,9	-2,9	-1,6	-1,9	-28,0
Ολλανδία	212,0	213,0	207,5	-0,5	-2,1	-2,6	-6,0
Πορτογαλία	59,3	60,1	81,8	-3,4	38,1	36,1	27,0
Ισπανία	288,1	289,8	442,3	2,1	53,5	52,6	15,0
Σουηδία	71,9	72,2	65,4	-2,2	-9,1	-9,3	4,0
Ην. Βασίλειο	771,1	776,3	636,7	-1,7	-17,4	-18,0	-12,5
ΕΕ-15	4.232,9	4.265,5	4.052,0	-1,6	-4,3	-5,0	-8,0

Πηγή: European Environment Agency, "Annual European Community greenhouse gas inventory 1990-2007 and inventory report 2009", EEA Technical Report No 4/2009.

1 Σύνολο εκπομπών εξαιρουμένου του τομέα "χρήσεις γης, αλλαγή χρήσεων γης και δασοπονία".

2 Για τα αέρια CO₂, CH₄ και N₂O, το σύνολο των χωρών-μελών επέλεξε ως έτος βάσης το 1990. Για τα αέρια HFC, PFC και SF₆, 12 χώρες-μέλη επέλεξαν το 1995 ως έτος βάσης, ενώ η Αυστρία, η Γαλλία και η Ιταλία επέλεξαν το 1990.

νεται ότι σαφώς υπερκαλύπτουν τους στόχους τους βάσει του Κιότο.

Θετική είναι μέχρι στιγμής και η επίδοση της Ελλάδος, για την οποία ο στόχος του Πρωτοκόλλου του Κιότο είναι να περιορίσει στο 25% την αύξηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μεταξύ του "έτους βάσης" και της περιόδου 2008-2012. Το 2006, το επίπεδο των εκπομπών ήταν κατά 24,4% υψηλότερο από ό,τι το έτος βάσης, ενώ το 2007 σημειώθηκε περαιτέρω βελτίωση, καθώς η αύξηση περιορίστηκε στο 23,2%.

3 ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΟΟΣΑ

Στις 15 Μαρτίου 2010 ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)

παρουσίασε τη δεύτερη έκθεσή του για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της Ελλάδος,⁵ η οποία αφορά την περίοδο 2000-2009. Στη συγκεκριμένη έκθεση καταγράφονται οι θετικές ενέργειες που έχουν υλοποιηθεί στους υπό εξέταση τομείς, εντοπίζονται ελλείψεις στην ακολουθούμενη πολιτική και προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων. Ειδικότερα, στην έκθεση επισημαίνεται ότι το φυσικό περιβάλλον παραμένει σε καλή κατάσταση σε μεγάλο μέρος της Ελλάδος και ότι υπάρχει σημαντική πρόοδος όσον αφορά την ενσωμάτωση των Οδηγιών της ΕΕ για το περιβάλλον στην ελληνική νομοθεσία. Άλλες θετικές εξελίξεις είναι η αύξηση των επενδύσεων σε

5 OECD, *Environmental Performance Reviews - Greece*, 15.3.2010. Η πρώτη έκθεση αφορούσε το 2000.

περιβαλλοντικές υποδομές, η επέκταση του δημόσιου συστήματος μεταφορών και η μείωση του χρόνου μετακίνησης, η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την επίτευξη των στόχων του Κιότο, η καλή κατάσταση των γλυκών υδάτων και η προστασία της βιοποικιλότητας. Ωστόσο, τονίζεται ότι, αν και η ίδρυση της Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος κάλυψε “ένα μακροχρόνιο κενό στο εθνικό σύστημα εξασφάλισης συμμόρφωσης”, η “ελλιπής συμμόρφωση παραμένει η αχίλλειος πτέρνα στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής και της πολιτικής χρήσεων γης”. Άλλες αδυναμίες που εντοπίζονται είναι το μικρό μέγεθος των περιβαλλοντικών δαπανών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 1% του ΑΕΠ, σε συνδυασμό με το χαμηλό επίπεδο των εσόδων από φόρους σχετικούς με το περιβάλλον, τα οποία μειώθηκαν περίπου στο 2% του ΑΕΠ, δηλαδή ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Επίσης, η χρήση “πράσινων” φόρων περιορίζεται στη φορολόγηση της ενέργειας και των οχημάτων, ενώ επισημαίνεται η σπατάλη νερού για άρδευση.

Η έκθεση διατυπώνει μια σειρά από χρήσιμες συστάσεις: ένταξη του περιβάλλοντος στο πρόγραμμα ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και μετάβαση σε πιο καθαρές πηγές ενέργειας, “πράσινη” φορολογική μεταρρύθμιση με αύξηση των “πράσινων” φόρων (π.χ. των φόρων στα καύσιμα και τα οχήματα και των τιμών χρήσης των δρόμων), κατάργηση διαφόρων αντιπεριβαλλοντικών επιδοτήσεων (π.χ. του νερού άρδευσης και του πετρελαίου θέρμανσης), ενσωμάτωση της προστασίας της βιοποικιλότητας στη γεωργία, στον τουρισμό και σε άλλες τομεακές πολιτικές, ολοκλήρωση του εθνικού κτηματολογίου και του δασολογίου, μεγαλύτερη επεξεργασία των υγρών αποβλήτων (που σήμερα είναι ανεπαρκής), εφαρμογή εθνικής πολιτικής άρδευσης, αύξηση του ρυθμού αναδάσωσης, ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας.

Σχετικά με την ενεργειακή πολιτική, η έκθεση επισημαίνει ότι η Ελλάδα πρέπει να επανεξετάσει τη δομή και τα επίπεδα των τιμών της ενέργειας, προκειμένου να ενθαρρύνει την πιο ορθολογική χρήση της, ενώ απώτερος στόχος πρέπει να είναι η εξάλειψη των εξαιρέσεων και των επιδοτήσεων. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να εξεταστεί η εισαγωγή μηχανισμών στοχευμένης αποζημίωσης εκείνων των ομάδων του πληθυσμού που μπορεί να επηρεαστούν αρνητικά από τις αυξημένες τιμές της ενέργειας.

4 ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Για την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης και της βιοποικιλότητας, καθώς και για την ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας της χώρας προβλέπεται ότι θα διατεθούν πόροι του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και άλλων συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων εκτός ΕΣΠΑ, ύψους 5,5 δισεκ. ευρώ.⁶ Ειδικότερα, θα αξιοποιηθούν περισσότερα από δέκα Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2007-2013 για την προώθηση δράσεων στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας.

Δράσεις για το περιβάλλον και την ενέργεια περιλαμβάνονται στα επιχειρησιακά προγράμματα “Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη”, “Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα II”, “Ψηφιακή σύγκλιση”, στα πέντε περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, στο πρόγραμμα “Αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδος” (το οποίο δεν περιλαμβάνεται στο ΕΣΠΑ αλλά συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο), καθώς και στα τρία επιχειρησιακά προγράμματα του “Στόχου 3” (που αντιστοιχούν στο παλαιό πρόγραμμα INTERREG), επίσης εκτός ΕΣΠΑ.

Οι δράσεις που έχουν σχεδιαστεί με στόχο την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης, την

⁶ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, δελτίο τύπου 24.3.2010.

αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την προώθηση της βιοποικιλότητας και την αστική αναγέννηση είναι, μεταξύ άλλων, οι εξής: προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ),⁷ δημιουργία πράσινων στεγών στα δημόσια κτίρια για εξοικονόμηση ενέργειας και βελτίωση της ατμόσφαιρας, δράσεις αποκατάστασης μολυσμένων εδαφών και υδάτων, κατασκευή βιοκλιματικών υποδομών σε μεγάλες πόλεις, δημιουργία μονάδων αφαλάτωσης με ΑΠΕ, “πράσινες” επενδύσεις υποδομών σε υπάρχουσες Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΙΠΕ) και δημιουργία νέων “πράσινων” ΒΙΠΕ, εξασφάλιση ενεργειακής επάρκειας της χώρας με σημαντικές επενδύσεις στην ανάπτυξη δικτύων διασύνδεσης και σε αποθηκευτικούς χώρους φυσικού αερίου,⁸ εξοικονόμηση ενέργειας στις ιδιωτικές κατοικίες.⁹ Στις 7 Απριλίου του τρέχοντος έτους ανακοινώθηκαν οι βασικές ρυθμίσεις του νομοσχεδίου για την προώθηση των ΑΠΕ, ενώ από το Μάρτιο έχει δοθεί στη δημοσιότητα το νομοσχέδιο που αφορά μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, καθώς και τις ενεργειακές υπηρεσίες.

Όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας στον τομέα των κατοικιών, ανακοινώθηκε η υλοποίηση του Προγράμματος “Εξοικονόμηση

κατ’ οίκον”,¹⁰ το οποίο αναμένεται να ξεκινήσει στο τέλος Ιουνίου του 2010, έχει προϋπολογισμό 200 εκατ. ευρώ και θα χρηματοδοτηθεί μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.¹¹

7 Η κατασκευή του πρώτου αιολικού πάρκου στο νομό Πρεβέζης, συνολικής ισχύος 14 MW, προωθείται από την Περιφέρεια Ηπείρου, ενώ παράλληλα 100 φωτοβολταϊκά πάρκα ισχύος μεγαλύτερης των 100 KW πρόκειται να υλοποιηθούν σε διάφορους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης της περιφέρειας.

8 Στις 4 Μαρτίου 2010 υπογράφηκε η Συμφωνία Σχεδίου Ανάπτυξης για τον ελληνοβουλγαρικό αγωγό φυσικού αερίου IGB, ο οποίος θα έχει συνολικό μήκος 170 χλμ., με αφετηρία την Κομοτηνή και κατάληξη τη Στάρα Ζαγόρα της Βουλγαρίας. Το έργο έχει προϋπολογισμό 150 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 45 εκατ. θα είναι κοινοτική συμμετοχή. Ένα άλλο έργο ελληνικού ενδιαφέροντος, που θα χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με 100 εκατ. ευρώ, είναι ο αγωγός φυσικού αερίου Ελλάδος-Ιταλίας. Επίσης, συμφωνήθηκε μεταξύ Ελλάδας και Κατάρ η πραγματοποίηση επένδυσης ύψους 3 δισεκ. ευρώ στη ΝΑΒΙΠΕ Αστακού για τη δημιουργία σταθμού υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και μονάδας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, με παράλληλη εφαρμογή ειδικής τεχνολογίας για τη συλλογή και αξιοποίηση των αερίων καύσης για την παραγωγή βιομάζας. Υπολογίζεται ότι θα δημιουργηθούν 1.500 μόνιμες θέσεις εργασίας, ενώ με την υλοποίηση του συγκεκριμένου έργου προκύπτει για την Ελλάδα σημαντικό οικονομικό, αναπτυξιακό και ενεργειακό όφελος.

9 Βλ. και Τράπεζα της Ελλάδος, *Νομισματική Πολιτική 2009-2010*, Μάρτιος 2010, σελ. 152-154.

10 Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, δελτίο τύπου 17.3.2010.

11 Οι επιδοτήσεις για παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας θα περιλαμβάνουν: (α) δάνεια με επιδότηση επιτοκίου, (β) απευθείας επιχορήγηση 30% επί του επιλέξιμου προϋπολογισμού και (γ) 100% επιχορήγηση του κόστους ενεργειακής επιθεώρησης. Επιλέξιμες κατοικίες είναι οι μονοκατοικίες, οι πολυκατοικίες ως ενιαίο κτίριο, καθώς και μεμονωμένα διαμερίσματα υπό προϋποθέσεις που αφορούν το σύστημα θέρμανσής τους. Οι κατοικίες αυτές μπορούν να υπαχθούν στο πρόγραμμα εφόσον η άδεια οικοδομής τους εκδόθηκε πριν από την 1.1.1980, βρίσκονται σε περιοχή με τιμή ζώνης μικρότερη ή ίση των 1.500 ευρώ/τ.μ. και χρησιμοποιούνται για κύριες και όχι εξοχικές κατοικίες.